

### 3. HYVINVOINTI JA TERVEYS

#### 3.1 Terveellisen ravitsemuksen edistämisen taloudelliset ja muut ohjauskeinot

Käytettävissä olevan määrärahan yläraja: 200 000 €

Aikajänne: 2/2018–12/2018

Tietotarpeen tausta ja tarvekuvaus perusteluineen:

Väestön ruokavalintojen terveellisyteen vaikuttamisella nähdään suurta potentiaalia edistää väestön yleistä terveyttä ja siten vähentää epäterveellisestä ravitsemuksesta aiheutuvia kustannuksia. Kuluttajilla pitää olla kyky tehdä tietoisia valintoja, mutta myös ympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja valikoima vaikuttaa. Etenkin lasten ja nuorten suurimmat ravitsemus- ja terveyshuolet liittyvät epäterveelliseen, myös kouluaikana välipalaistuvaan syömiseen ja liialliseen energiansaantiin.

Hankkeessa on tarkoitus kartoittaa ja arvioida erilaisia ohjauskeinoja, joilla ohjataan kuluttajia valitsemaan ja yrityksiä valmistamaan ravitsemuslaadultaan terveellisempiä elintarvikkeita vähemmän terveellisten sijaan. Ohjaus voi kohdistua joko kuluttajiin tai yrityksiin. Ohjauskeinojen tarkasteluun sisältyisivät sekä taloudelliset ohjauskeinot että muut ohjauskeinot, kuten sääntelyn kehittäminen, jotta niiden vertailu mahdollistuisi.

Tutkimuksen painopiste olisi ohjauskeinojen tehokkuuden arvioinnissa. Ohjauskeinon tehokkuudella tarkoitetaan sitä, että ohjauskeinon ansiosta syntyy mahdollisimman suuri parannus ruokavalion laadussa ottaen huomioon ohjauskeinosta seuraava yhteiskunnallinen kustannus. Ohjauskeinoihin sisältyy aina erilaisia kustannuksia ja tehokkuustappioita talouteen riippumatta siitä, toteutetaanko ohjaus esimerkiksi verotuksen, sääntelyn tai tukien muodossa. Ohjauskeinojen toteuttamiskelpoisuuden arvioinnissa tulisi ottaa huomioon lainsäädännölliset reunaehdot ja käytännön toteutettavuus.

Ohjauskeinojen synnyttämien kuluttajien kysyntävaikutusten ohella olisi myös arvioitava, miten ohjauskeinot vaikuttaisivat ravitsemuslaadultaan erilaisten tuotteiden tarjontaan. Ohjauskeinon muodon lisäksi tarkastelussa tulisi arvioida, millä tasolla ja miten kattavasti valittu ohjauskeino tulisi toteuttaa, jotta sillä olisi todellista vaikutusta.

Hankkeen lopputulos on vertailukelpoinen kvantitatiivinen analyysi erilaisten ohjauskeinojen vaikuttavuudesta väestön ravitsemuksen terveellisyteen sekä ohjauskeinojen synnyttämistä yhteiskunnallisista hyödyistä ja kustannuksista.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mitkä olisivat ne toteuttamiskelpoiset taloudelliset ja muut ohjauskeinot, joilla voidaan kannustaa ja ohjata kuluttajia valitsemaan, elintarvikkeiden valmistuttajia tilaamaan ja elintarvikkeiden tuottajia valmistamaan terveellisiä elintarvikkeita vähemmän terveellisten sijaan?
- Mitkä olisivat ohjauskeinojen mahdolliset vaikutukset ja niistä syntyvät yhteiskunnalliset hyödyt ja haitat?
- Mille tasolle ohjauskeinot tulisi asettaa, jotta varmistettaisiin niiden vaikuttavuus?

Hankkeessa voidaan suunnitella myös toteuttavissa oleva tutkimuksellinen koeasetelma, jolla voitaisiin kartoittaa eri toimenpiteiden vaikuttavuutta.

Hankkeen menestyksellinen toteuttaminen edellyttää toteuttajataholta laajaa perehtyneisyyttä ravitsemuksen terveellisyydestä sekä ohjauskeinojen kvantitatiivisesta arvioinnista. Hakijoiden tulee ilmoittaa hakemuksessaan, mitä aineistoja heillä on käytettävissään analyysiä varten.

Yhteydet hallitusohjelman toimeenpanosuunnitelmaan, valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hanke tukee [hallitusohjelman toimeenpanoa](#) ja ruokapoliittisen selonteon toteutusta.

Valiokuntalausunnat (MmV ja StV) painottivat, että terveysperusteisella verotuksella voidaan luoda lisäkannustimia tuotekehitykselle, joka tukee terveys- ja hyvinvointitavoitteita ja on samalla kansantaloudellisesti järkevää.

Terveellisten elintapojen edistäminen ja kansansairauksien ehkäiseminen ovat myös keskeinen osa hallituksen asettaman terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen sekä eriarvoisuuden vähentämisen kärkihanketta.

Lisäksi hanke tukee Suomen Agenda 2030 toteutusta, sillä paremman ravitsemuksen ja terveyden edistäminen ovat osa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. Myös EU:n vuonna 2016 julkaisema tiekartta ja päätelmät elintarvikkeiden laadun parantamisesta ja lasten lihavuuden ehkäisemisestä edellyttää toimenpiteitä kaikilta jäsenmailta. Hanke tukee myös tiekartan toteutusta Suomessa.

Tietotuotannon pääasialliset muodot ja raportointi:

- Toimintavaihtoehtojen vertailua (kirjallisuusanalyysi ja kansainvälinen vertailu, tilastolliset analyysit ohjaustoimenpiteiden vaikutuksista)